

Kohtaamisia sähköpotkulautojen kanssa

vuosina 2023–2025

Raportti kokoaa Näkövammaisten liiton vuonna 2023 sekä Näkövammaisten liiton ja Invalidiliiton vuosina 2024–2025 Webropol-kyselyillä keräämän kokemusaineiston sähköpotkulautojen vaikutuksista näkövammaisten, liikuntavammaisten ja muiden toimintarajoitteisten henkilöiden arjen liikkumiseen.

Aineisto osoittaa sähköpotkulautojen aiheuttamien esteiden ja vaaratilanteiden olevan jatkuva, toistuva ja rakenteellinen ilmiö. Väärin pysäköidyt, kaadetut tai kulkureiteille sekä suojateiden ja luiskien eteen jätetyt sähköpotkulaudat eivät edistä esteettömän kaupunkiympäristön peruseriaatteita: ennakoitavuutta, turvallisuutta ja kaikille yhdenvertaista liikkumismahdollisuutta. Monille vastaajille liikkuminen on muuttunut pelottavaksi ja jatkuvaksi riskien arvioinniksi.

Vastaukset osoittavat, ettei kyse ole yksittäisistä vaaratilanteista tai sattuneista tapaturmista, vaan järjestelmällisestä yhdenvertaisuusongelmasta, jossa vastuu hajautuu käyttäjien, palveluntarjoajien ja kuntien välillä. Aineisto viittaa siihen, ettei pelkkä ohjeistus tai kausiluonteinen (talvi) katkos ratkaise ongelmaa, vaan tarvitaan velvoittavia toimia, sanktioita sekä teknologian avulla toteutettuja toimia esimerkiksi sähköpotkulautojen pysäköintiin.

Vastausmäärät kasvoivat kolmessa vuodessa selvästi (77 → 131 → 177). Saatujen vastausten lukumäärän kasvu viittaa ongelmien yleistymiseen, haittojen lisääntymiseen tai siihen, että yhä useampi vastaaja kokee tilanteen vaikuttavan arkeensa.

Aineiston lähde ja vastaajaprofiilit

Aineisto on kerätty Webropol-kyselyllä. Vastaajat ovat pääosin näkövammaisia (valkoisen kepin käyttäjät, opaskoiran käyttäjät, heikkonäköiset, kuulonäkövammaiset), liikuntavammaisia (pyörätuolin, sähköpyörätuolin, rollaattorin, invamopon käyttäjät) sekä henkilöistä, joilla on tasapaino-, nivel- tai muita liikkumisen toimintarajoitteita. Kyselyyn vastanneiden liikkumistavat vaihtelivat itsenäisestä liikkumisesta avustajan tai muun seuralaisen kanssa kulkemiseen.

Maantieteellinen tarkastelu 2023–2025

Vuosi 2023

Vuoden 2023 aineistossa oli 77 vastausta. Ongelmat keskittyivät selvästi suuriin kaupunkeihin. Eniten vastauksia tuli Helsingistä (21), Tampereelta (12) ja Jyväskylästä (7). Eniten näiden kaupunkien vastauksissa korostuivat sähköpotkulautojen pysäköinti, kulkuväylille jätetyt sähköpotkulaudat ja niiden aiheuttamat kompastumiset sekä vaaratilanteet kohtaamisissa sähköpotkulaudalla ajavan kanssa.

Nämä muodostivat merkittävän turvallisuusriskin ja tekivät itsenäisestä liikkumisesta pelottavaa.

Vuosi 2024

Vuonna 2024 vastausten määrä kasvoi selvästi, yhteensä 131 vastaukseen. Ongelmat keskittyivät edelleen suuriin kaupunkeihin, erityisesti Helsinkiin (39 vastausta) ja Tampereelle (18 vastausta). Helsingin aineistossa korostuivat sähköpotkulautojen aiheuttamat vaaratilanteet, sähköpotkulautojen huono pysäköinti ja kulkuväyliin tukkeutuminen. Tampereella keskeisimpänä teemana olivat törmäys- ja läheltä piti -tilanteet. Espoossa, Jyväskylässä sekä keskisuurissa kaupungeissa korostuivat pysäköintiongelmat ja kulkuväyliin esteet. Koko aineistossa yleisin ongelma oli vaaratilanteet, mutta huono pysäköinti oli lähes yhtä yleinen.

Vuosi 2025

Vuoden 2025 aineisto oli kolmesta vuodesta laajin, yhteensä 177 vastausta. Eniten vastauksia tuli Helsingistä (52), Tampereelta (15), Vantaalta (10) sekä Espoosta ja Turusta (9 kummastakin). Helsingissä korostuivat erityisesti huonosti pysäköidyt sähköpotkulaudat, törmäysriskit sekä kulkuväylille esteiksi jätetyt sähköpotkulaudat. Tampereella pääteemana olivat erilaiset vaaratilanteet, kun taas Vantaalla, Espoossa ja Turussa keskeisin ongelma oli kulkuväylille jätetyt sähköpotkulaudat. Koko aineiston tasolla sähköpotkulautojen huono pysäköinti ja niiden jättäminen kulkuväylille nousi selvästi yleisimmäksi ongelmaksi.

Vertailu 2023–2025

Kolmen vuoden tarkastelu osoittaa, että ongelmat keskittyvät suuriin kaupunkeihin, erityisesti Helsinkiin ja Tampereelle.

Sähköpotkulautojen pysäköintiin ja niiden jättämiseen kulkuväylille liittyvät ongelmat olivat keskeinen teema kaikissa kolmessa aineistossa. Vuonna 2024 sähköpotkulautojen aiheuttamat vaaratilanteet nousivat hetkellisesti yleisimmäksi ongelmaksi, mutta vuonna 2025 pysäköintiongelmat korostuivat jälleen selvästi. Kulkuväyliin esteet ja kaatumisriskit toistuivat jokaisena vuonna, erityisesti suurissa kaupungeissa.

Kokonaisuutena tarkasteltuna ongelmien luonne on pysynyt samankaltaisena koko ajanjakson, mutta niiden määrä ja näkyvyys ovat kasvaneet. Kyseessä on rakenteellinen ja laajeneva liikenteen turvallisuusongelma, joka koskettaa erityisesti näkövammaisia ja liikkumisesteisiä henkilöitä.

Kyselyssä ei kerätty systemaattisesti tietoa tapahtumien kellonajoista. Tämän vuoksi aineistosta ei voida päätellä, mihin vuorokaudenaikeihin ongelmat painottuvat, eikä esimerkiksi yöaikaisen käytön rajoitusten vaikutuksia voida arvioida.

Esiin nousseita paikkoja ja tilanteita, joissa kulkureitit ovat olleet esteellisiä sähköpotkulautojen takia.

- jalkakäytävät ja kevyen liikenteen väylät ovat tukossa
- esteettömille sisäänkäynneille ja hisseille kulkemiset estyvät
- suojatien alku, luiskat tai äänimerkillinen opaste ovat kulkuväylälle jätetyn sähköpotkulaudan takana

Kun tuttu reitti yllättäen katkeaa sähköpotkulautojen pysäköinnin takia, liikkuminen voi kokonaan pysähtyä tai esteiden kiertäminen voi pakottaa siirtymisen ajoradalle.

Aineistossa kuvataan tilanteita, joissa sähköpotkulautailija ohittaa läheltä varoittamatta tai ilmestyy yllättäen. Riskin ytimessä ovat äänettömyys ja lautailijan liikkumisen nopeus, jolloin reagointiin ja väistämiseen ei jää riittävästi aikaa. *“tulevat hiljaa ja suurella nopeudella”, “pahin tilanne, kun ne kulkevat vauhdilla takaa ohi ja ihan läheltä”*

Vaikka vastausmäärät ovat suurimpia suurissa kaupungeissa, ongelmia on myös keskisuurissa ja pienemmissä kaupungeissa.

Opaskoirien ja apuvälineiden vaarantuminen

Opaskoiran, valkoisen kepin tai liikkumisen apuvälineiden käyttö eivät poista vaaratilanteiden riskiä.

Vastauksissa oli kuvattu tilanteita, joissa opaskoiran turvallisuus oli vaarantunut tai valkoinen keppi tai muu liikkumisen apuväline oli rikkoutunut (esimerkiksi kaatuva sähköpotkulauta, valkoinen keppi sähköpotkulaudan alla, kierrettävä ajoradan puolelle).

Koska osa vastaajista kuvaa liikkueessaan jatkuvaa varuillaan oloa, stressiä ja ulkona kaupungilla liikkumisen välttelyä, kyse ei ole enää yksittäisestä esteestä vaan osallisuuden kaventumisesta.

Vastaajille aiheutuneita haasteita ja ongelmia

Aineistossa on kuvauksia kaatumisista, fyysisistä ruhjeista ja murtumista sekä niiden aiheuttamista sairaslomista. Monet vastaajat kuvaavat reittien uudelleensuunnittelua, alueiden välttelyä ja yksin liikkumisen välttämistä. Turvattomuus syntyy myös ympäristön ennakoimattomuudesta: väylä voi olla tänään vapaa ja huomenna tukossa. Tämä heikentää luottamusta itsenäiseen liikkumiseen. Kun arjen asiointi ja osallistuminen muuttuu riskialttiiksi, seurauksena voi olla tapahtumiin osallistumisen väheneminen, asiointireittien kaventuminen tai ulkoilun vähentyminen.

Yhdenvertaisuus kaupunkiliikkumisessa

Esteettömyys on perusoikeus, ei harkinnanvarainen palvelu. Miten markkinaehtoinen palvelu voi käyttää yhteistä katutilaa, mutta haitat ulkoistuvat heille, joilla on vähiten mahdollisuuksia vaikuttaa sähköpotkulautojen pysäköintiin, ajonopeuksiin ym. vaaraa aiheuttaviin tilanteisiin?

Vastuun hajautuminen käyttäjän, yrityksen ja kunnan välillä johtaa käytännössä tilanteeseen, jossa kukaan ei kanna täyttä vastuuta seurauksista. Kun sähköpotkulautoja *“lojuu viikkokaupalla”* tai ongelma on *“päivittäinen”*, luottamus siihen, että kaupunki kykenee turvaamaan yhdenvertaisen liikkumisen, heikkenee.

Invalidiliitto ja Näkövammaisten liitto muistuttaakin:

Kunnille – huomioitavaksi palveluntarjoajien sopimuksissa:

- Pakolliset, rajatut pysäköintialueet
- Esteettömyysvaikutusten arvioinnin sisällyttäminen lupaprosessiin
- Tosiasiallinen ja aktiivinen valvonta, sekä väärin pysäköityjen sähköpotkulautojen nopea poistaminen
- Saavutettava ilmoituskanava väärin pysäköidyistä sähköpotkulaudoista
- Toimintaa ohjaavien ja vaikuttavien sanktioiden käyttöönotto

Palveluntarjoajille:

- Teknisten ratkaisujen käyttöönotto haitallisen pysäköinnin tosiasialliseen estämiseen
- Haitallisesti pysäköityjen sähköpotkulautojen nopea poiskerääminen
- Muiden kulkijoiden huomiointi ja- turvallisuuden varmistaminen

Lainsäätäjille:

- YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen esteettömyyskirjausten tosiasiallinen toimeenpano (artiklat 9 ja 20)
- Liikkumisympäristön yksityiskohtainen esteettömyyden määrittely ja veloitteiden sisällyttäminen lainsäädäntöön
- Mikroliikkumisen sääntelyn toteutumisen seuranta ja tarvittaviin toimenpiteisiin ryhtyminen

Esteettömyys ei synny itsestään, vaan linjauksista, sääntelystä ja rohkeudesta asettaa ihmisoikeudet etusijalle – ilman rakenteellisia toimia esteettömyysongelmat eivät ratkea, vaan normalisoituvat.